

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Emila Franciscyho a sudkýň JUDr. Daniely Sučanskej a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobkyne **P., S.** so sídlom v B., zastúpenej JUDr. O., advokátom so sídlom v B., proti žalovanému **A.**, bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. J., advokátom so sídlom v R., **o neplatnosť právneho úkonu**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 7 C 53/2003, na dovolanie žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 19. apríla 2007 sp. zn. 3 Co 20/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 19. apríla 2007 sp. zn. 3 Co 20/2006 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Žalobkyňa sa v konaní domáhala určenia neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve, ktorú uzavrela 25. mája 2001 Poliklinika R. (ako budúca predávajúca) a žalovaný (ako budúci kupujúci). V tejto zmluve sa Poliklinika R. zaviazala, že najneskôr do 6 mesiacov odo dňa, keď v zmysle zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby nadobudne do vlastníctva nehnuteľnosti v katastrálnom území R. zapísané na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X. a X. a stavba súpisné č. X. na parcele č. X., uzavrie s A. v zmysle zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov zmluvu o prevode vlastníctva, ktorou do jeho vlastníctva prevedie 3-izbový byt nachádzajúci sa na prízemí tejto stavby. Podľa názoru žalobkyne je predmetná zmluva o budúcej zmluve neplatná podľa § 39 Občianskeho zákonníka z viacerých dôvodov. Účastníci zmluvy sa v nej nedohodli na

podstatných náležitostiach budúcej zmluvy tak, ako sú upravené v § 5 zákona č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, zmluva nemá spôsobilý predmet daného právneho vzťahu (miestnosti, ktorých sa týka, nie sú a nikdy neboli rozhodnutím stavebného úradu určené na bývanie, nenachádzajú sa v bytovom dome a nie sú v katastri nehnuteľností zapísané ako byt), uzavretá bola v rozpore so zákonom č. 278/1993 Z.z. o správe majetku štátu (v čase uzavretia tejto zmluvy boli predmetné miestnosti majetkom štátu, a preto s nimi mohlo byť nakladané len ako s majetkom štátu, pričom nájomca majetku štátu nemá prednostné právo na kúpu majetku štátu) a žalovanému nikdy nevzniklo právo užívať byt (a preto ani nemohlo dôjsť k zmene práva užívať byt na nájom bytu).

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 28. septembra 2005 č.k. 7 C 53/2003-460 žalobu zamietol a žalobkyňu zaviazal nahradiť žalovanému trovy konania. Na odôvodnenie zamietajúceho výroku uviedol, že žalobkyňa v konaní nepreukázala naliehavý právny záujem na požadovanom určení neplatnosti predmetnej zmluvy o budúcej zmluve v zmysle ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p. Vychádzal z toho, že ani v prípade určenia neplatnosti tohto právneho úkonu by sa postavenie žalobkyne v ničom nezmenilo a nestalo právne istejším, lebo tá istá povinnosť uzavrieť zmluvu o prevode vlastníctva vyplýva pre žalobkyňu zo zmluvy o predaji časti podniku, ktorú s ňou uzavrel Fond národného majetku Slovenskej republiky 16. decembra 2002 pod č. X., a ktorou žalobkyňa nadobudla aj vyššie uvedené nehnuteľnosti (ďalej len „zmluva o predaji časti podniku“).

Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 19. apríla 2007 sp. zn. 3 Co 20/2006 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmenil, pričom určil, že predmetná zmluva o budúcej zmluve je neplatná. Rozhodol tiež o náhrade trov konania. Podľa jeho názoru má žalobkyňa naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve. Výsledkami vykonaného dokazovania mal preukázané, že nehnuteľnosť – zdravotné stredisko v Bratislave na R. námestí č. 7 – zapísaná na liste vlastníctva č. X. pre katastrálne územie R. nie je bytovým domom v zmysle zákona č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, preto sa na ňu ustanovenia tohto zákona nevzťahujú. Navyše, v konaní nebolo preukázané, že priestory obývané žalovaným sú bytom v zmysle uvedeného zákona. Dokazovanie nepreukázalo, že by uvedené nebytové priestory boli prestavané na byt a že by došlo k zmene ich účelového určenia; pokiaľ by však aj išlo o byt, nebol zachovaný postup vyžadovaný pre jeho pridelenie žalovanému (predovšetkým z hľadiska vyjadrenia

miestneho národného výboru v zmysle § 25 ods. 1 zákona č. 41/1964 Zb. o hospodárení s bytmi). Na základe toho dospel odvolací súd k záveru, že zmluva o budúcej zmluve z 25. mája 2001 je (absolútne) neplatná v zmysle § 39 Občianskeho zákona. Jej predmetom je nemožné plnenie (§ 37 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a pokiaľ by došlo k realizácii zmluvy o budúcej zmluve (k uzavretiu zmluvy o prevode vlastníctva bytu), boli by porušené vlastnícke práva žalobkyne. Odvolací súd vzhľadom na uvedené neskúmal, či postup Polikliniky R. ako správcu majetku štátu bol v súlade so zákonom č. 278/1993 Z.z. o správe majetku štátu. S názorom súdu prvého stupňa, že pre posúdenie veci je v danom prípade rozhodujúca zmluva o predaji časti podniku, sa odvolací súd nestotožnil, lebo ide o zmluvu rozdielnych subjektov, ktorá nemôže mať vplyv na posúdenie zmluvného vzťahu založeného medzi Poliklinikou R. a žalovaným; nie je tiež možné v tomto konaní prejudikovať postup účastníkov zmluvy, prípadne im nariadiť ako majú alebo nemajú naložiť s právami a povinnosťami zakotvenými v tejto zmluve. Odôvodnenie rozhodnutia vo veci samej uzavrel odvolací súd tým, že prvostupňový súd v danom prípade vykonal dostatočné dokazovanie, nesprávne však vyhodnotil zistený skutkový stav. Odvolací súd preto rozsudok súdu prvého stupňa zmenil podľa § 220 O.s.p. tak, že žalobe v celom rozsahu vyhovel. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil poukazom na ustanovenia § 224 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dovolanie. Uviedol, že napadnuté rozhodnutie bolo vydané v konaní postihnutom procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (§ 241 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) a tiež tzv. inou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. a že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Dovolateľ za vecne správne označil prvostupňové rozhodnutie, zamietajúce žalobu s odôvodnením, že žalobkyňa nepreukázala naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Odvolací súd, ktorý zaujal právny názor, že žalobkyňa tento právny záujem osvedčila, svoj záver ničím neodôvodnil. V predmetnej veci je nesporné, že žalobkyňa spolu s nadobudnutím nehnuteľností prevzala tiež záväzok uzavrieť so žalovaným zmluvu o prevode vlastníctva v nich sa nachádzajúceho bytu. Pokiaľ odvolací súd predsa len dospel k záveru o danosti naliehavého právneho záujmu žalobkyne na ňou požadovanom určení, mal rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (za účelom doplnenia dokazovania potrebného na posúdenie platnosti zmluvy o budúcej zmluve). Uvedeným postupom súdu bola žalovanému odňatá možnosť navrhnuť dokazovanie k otázkam významným z hľadiska posúdenia platnosti zmluvy a podať

riadny opravný prostriedok proti výroku určujúcemu neplatnosť zmluvy o budúcej zmluve. Dôvody neplatnosti tohto právneho úkonu vyvodil odvolací súd z nesprávnych právnych záverov a neprípustne revidoval rozhodnutie Vlády Slovenskej republiky o privatizácii. Predmetom zmluvy o budúcej zmluve je súbor miestností definovateľný ako byt, ktorý sa nachádza v bytovom dome, žalovaný je nájomcom tohto bytu, zmluva o budúcej zmluve má všetky predpísané náležitosti platného právneho úkonu. Napadnutý rozsudok výrazne zvýhodňuje žalobkyňu a „podporuje dlhoročnú evidentnú nečinnosť Fondu národného majetku Slovenskej republiky, ktorý nevyvodil voči žalobkyni ako kupujúcej dojednané dôsledky vyplývajúce z porušovania zmluvy o prevode podniku č. X.“. Odvolací súd nesprávne rozhodol tiež o trovách konania. Na základe toho žalovaný žiadal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že napadnuté rozhodnutie nebolo vydané v konaní postihnutom procesnými vadami v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ a b/ O.s.p. a nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Odvolací súd dospel v konaní k správne názoru o naliehavom právnom záujme žalobkyne na požadovanom určení neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve, lebo „podaná žaloba zodpovedá jej záujmu, aby v súdnom konaní boli preskúmané okolnosti, či je zmluva o budúcej zmluve platný právny úkon, pretože len takýmto postupom sa môže ako vlastník nehnuteľnosti domáhať ochrany proti tomu, kto tvrdí, že je z absolútne neplatného právneho úkonu oprávnený“, touto žalobou „môže dosiahnuť ukončenie ďalších súdnych konaní, ktoré začali na návrh žalovaného a sú v súčasnosti prerušené práve z dôvodu rozhodnutia v tomto konaní“ a „len týmto zákonným postupom môže žalobkyňa ako vlastník dosiahnuť, aby sa ukončilo zasahovanie do jej vlastníckych práv, ktorých konečným dôsledkom by bolo zníženie jej majetku v rozpore so zákonom na základe absolútne neplatného právneho úkonu“. Správny je tiež záver odvolacieho súdu o neplatnosti tohto právneho úkonu, lebo priestory, ktorých sa zmluva o budúcej zmluve týka, nie sú v katastri nehnuteľností vedené ako „byt“ a nenachádzajú sa v bytovom dome, žalovaný nie je nájomcom týchto priestorov, predmetom zmluvy o budúcej zmluve je nemožné plnenie a zmluva nemá zákonom predpísané náležitosti v zmysle § 50a Občianskeho zákonníka a tiež § 5 zákona č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Z týchto dôvodov žiadala, aby dovolací súd mimoriadny opravný prostriedok žalovaného zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozsudku, ktorý možno napadnúť dovolaním (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody neposudzuje dovolací súd iba podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

1. Vzhľadom na obsah dovolania, ale tiež zákonnú povinnosť dovolacieho súdu (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd otázkou, či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným). Dovolateľ procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a žiadna z týchto väd nevyšla v dovolacom konaní najavo.

K námietke dovolateľa, že mu postupom odvolacieho súdu bola odňatá možnosť pred súdom konať, je potrebné uviesť, že pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. treba rozumieť taký závadný (zákonu sa priečiaci) procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu je v danom prípade postihnuté procesnou vadou takejto povahy.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami a povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 sp. zn. II. ÚS 14/2001, ďalej z 13. novembra 2002 sp. zn. II. ÚS 132/2002, a z 5. apríla 2007 sp. zn. III. ÚS 171/2006).

Právo na súdnu ochranu okrem Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd (čl. 36 ods. 1) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1) upravujú a zabezpečujú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 41 O.s.p., § 123 O.s.p., § 115 O.s.p. a pod.). Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb. Obsahom práva na súdnu ochranu v rámci spravodlivého procesu je i právo účastníka, aby sa jeho vec, ak to zákon pripúšťa, prejednala v dvojínštančnom konaní.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa zaujal názor, že žalobkyňa nepreukázala naliehavý právny záujem na požadovanom určení (neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve) v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.; z tohto dôvodu ani nepristúpil k právnenému vyhodnoteniu zisteného

skutkového stavu z hľadiska (ne)existencie dôvodov zakladajúcich neplatnosť zmluvy o budúcej zmluve. Odvolací súd v porovnaní s ním založil svoj rozsudok na odlišnom právnom závere, že žalobkyňa má naliehavý právny záujem v zmysle vyššie uvedeného ustanovenia; po konštatovaní procesnej prípustnosti žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. vec posúdil aj z hľadiska dôvodov neplatnosti právneho úkonu v zmysle § 37 ods. 2 Občianskeho zákonníka a § 39 Občianskeho zákonníka. So zreteľom na priebeh a výsledky konania na súde prvého stupňa bolo legitímne očakávanie žalovaného, že v odvolacom konaní bude prerokovávaná len otázka, ktorá viedla k zamietnutiu žaloby. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, bolo žalovanému odňaté právo namietať správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštančne vyššom súde. Odvolací súd vyvodil svoj (iný) právny záver zo skutočností, ktoré súd prvého stupňa právne nevyhodnocoval; žalovaný sa v dôsledku toho k (iným) právnym záverom odvolacieho súdu ani nemal možnosť vyjadriť a predložiť prípadne aj také dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa nejavili významnými, avšak z hľadiska právnych záverov odvolacieho súdu boli rozhodujúce. Ak odvolací súd pri posúdení skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa dospel k iným právnym záverom, mal rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil žalovanému realizáciu jeho procesných práv. Svojím postupom teda zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Pre úplnosť treba dodať, že na obdobných právnych záveroch – vo vzťahu k zásade dvojinstančnosti súdneho konania – sú (v iných právnych veciach) založené aj rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 270/2004, sp. zn. 5 Cdo 195/2007, sp. zn. 2 Cdo 72/2004 a sp. zn. 3 Cdo 145/2007.

2. Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná (§ 242 ods. 1 O.s.p.), je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

Vadu vyššie uvedenej povahy dovolateľ videl v tom, že odvolací súd neprípustne „revidoval rozhodnutie vlády Slovenskej republiky o privatizácii“. Podľa právneho názoru

dovolacieho súdu nie je táto námietka dôvodná a jej podstata sa netýka žiadnej procesnej vady konania – viaže sa k otázke právneho posúdenia veci odvolacím súdom (viď ďalej 3.). Opodstatnenou je však námietka žalovaného, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je nepreskúmateľný, lebo neobsahuje dostatočné vysvetlenie dôvodov, so zreteľom na ktoré odvolací súd dospel k záveru o naliehavom právnom záujme žalobkyne na požadovanom určení neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve.

V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí súd v odôvodnení rozsudku (medziiným) uviesť, z čoho vychádzal, akými úvahami sa riadil, k akým záverom dospel a z akých dôvodov ich zaujal. Súd musí vysvetlenie dôvodov svojho rozhodnutia vždy prispôbiť konkrétnym okolnostiam prejednávanej veci. V odôvodnení žaloby o určenie, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je (§ 80 písm. c/ O.s.p.) nestačí len konštatovať, že žalobca má naliehavý právny záujem na požadovanom určení; súd musí vždy dostatočne vysvetliť, na základe čoho dospel k tomuto záveru. Odôvodnenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu však také vysvetlenie neobsahuje. Dovolateľ teda opodstatnene namieta, že uvedená časť odôvodnenia napadnutého rozsudku je nepreskúmateľná a že konanie je postihnuté procesnou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.

3. Žalovaný v dovolaní uviedol aj to, že napadnutý zmeňujúci výrok rozsudku odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Súčasťou právneho posúdenia veci bolo v danom prípade posúdenie, či žalobkyňa má naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve. Podľa ustanovenia § 80 O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä a/ o osobnom stave (o rozvode, o neplatnosti manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho); b/ o splnení

povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva; c/ o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Určovacia žaloba (§ 80 písm. c/ O.s.p.) má spravidla preventívny charakter a miesto má predovšetkým tam, kde ňou možno eliminovať stav ohrozenia práva alebo neistoty v právnom vzťahu a zodpovedajúcu nápravu nemožno dosiahnuť inak. Ak žalobca neosvedčí svoj naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení, ide o samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie žaloby; preto súd po zaujatí záveru, že tá – ktorá určovacia žaloba nie je z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení procesne prípustným nástrojom na ochranu práva, zamietne žalobu bez toho, aby sa zaoberal meritom veci. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozsudku sp. zn. 3 Cdo 98/2004 (na ktorý poukázal aj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 91/2006) uviedol, že určovacia žaloba nie je spravidla opodstatnená vtedy, ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je. Ak napríklad právna otázka platnosti alebo neplatnosti právneho úkonu má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k spornej otázke existencie práva alebo povinnosti, nie je daný naliehavý právny záujem na vyriešení (určení) tejto predbežnej otázky v samostatnom konaní.

V danom prípade sa žalobkyňa domáhala určenia neplatnosti zmluvy o budúcej zmluve, ktorá bola uzavretá v zmysle § 50a Občianskeho zákonníka. Podľa tohto ustanovenia sa účastníci môžu písomne zaviazat', že do dohodnutej doby uzavrú zmluvu; musia sa však pritom dohodnúť o jej podstatných náležitostiach (§ 50a ods. 1 Občianskeho zákonníka). Ak do dohodnutej doby nedôjde k uzavretiu zmluvy, možno sa do jedného roka domáhať na súde, aby vyhlásenie vôle bolo nahradené súdnym rozhodnutím (§ 50a ods. 2 veta prvá Občianskeho zákonníka). Tento záväzok zaniká, pokiaľ okolnosti, z ktorých účastníci pri vzniku záväzku vychádzali, sa do tej miery zmenili, že nemožno spravodlivo požadovať, aby sa zmluva uzavrela (§ 50a ods. 3 Občianskeho zákonníka). Pri riešení otázky naliehavého právneho záujmu žalobkyne (§ 80 písm. c/ O.s.p.) bolo potrebné vziať na zreteľ, že v každom súdnom konaní o žalobe smerujúcej k nahradeniu vyhlásenia vôle, ktorá bola podaná z dôvodu nesplnenia záväzku protistrany vyplývajúceho zo zmluvy o budúcej zmluve (§ 50a ods. 2 veta prvá Občianskeho zákonníka), musí súd vždy (o.i.) skúmať, či: a/ bola (platne) uzavretá zmluva o budúcej zmluve [či ide o právny úkon, ktorý má zákonom predpísané náležitosti (viď napríklad § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka alebo § 50a ods. 1 Občianskeho zákonníka) a nie sú dané dôvody zakladajúce neplatnosť tohto právneho úkonu

(napríklad v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka)], b/ žalobu podala oprávnená osoba v zákonom určenej prekluzívnej lehote, a c/ záväzok uzavrieť zmluvu nezanikol.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že otázka platnosti zmluvy o budúcej zmluve z 25. mája 2001, ktorú žiadala žalobkyňa vyriešiť na základe samostatne podanej žaloby, sa tak či tak má riešiť ako predbežná otázka v inom súdnom konaní začatom na základe inej žaloby (o nahradenie vyhlásenia vôle). Keďže táto otázka má vo vzťahu k inej otázke (splnenia podmienok pre nahradenie vyhlásenia vôle žalobkyne súdom) povahu len predbežnej otázky, ktorá i tak bude riešená v inom súdnom konaní, nemá žalobkyňa v danom prípade naliehavý právny záujem na ňou požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Tento záver neznamena, že by žalobkyňa nemala možnosť „domáhať sa ochrany proti tomu, kto tvrdí, že je oprávnený z absolútne neplatného právneho úkonu“, alebo „dosiahnuť ukončenie ďalších súdnych konaní, ktoré začali na návrh žalovaného“ a napokon domôcť sa toho, aby „sa ukončilo zasahovanie do jej vlastníckych práv“. Uvedený záver však znamená, že žalobkyňa v prejednávanej veci zvolila na ochranu svojich práv nástroj procesne nevhodný (nepripustný).

Najvyšší súd Slovenskej republiky už vyššie vo všeobecnej rovine uviedol, že ak žalobca nepreukáže svoj naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení, ide vždy o samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie žaloby, a že ak súd dospeje k záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu na žalobcom požadovanom určení, zamietne žalobu bez toho, aby sa zaoberal meritom veci. So zreteľom na podstatu tohto právneho názoru sa už ani dovolací súd v prejednávanej veci nezaoberal žiadnym z tvrdení účastníkov o (ne)existencii dôvodov zakladajúcich neplatnosť predmetnej zmluvy o budúcej zmluve. Z toho istého dôvodu sa nevyjadril ani k opodstatnenosti tvrdenia žalobkyne, že žalobou nastolená problematika súvisí s právnymi otázkami, ktoré riešil Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z 30. apríla 2008 sp. zn. 5 Cdo 132/2007.

Z uvedených dôvodov (viď vyššie 1. až 3.) dospel dovolací súd k záveru, že dovolateľ opodstatnene namieta existenciu dovolacích dôvodov v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/, b/ a c/ O.s.p. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na to rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 234b ods. 1 a 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. júla 2008

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: